УДК 316.77:070:654.195:314.743
DOI: 10.32840/cpu2219-8741/2022.1(49).6

Т. С. Гиріна

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент
професор кафедри мовної підготовки і соціальних комунікацій
e-mail: hirinatetyana@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9727-6190
Державний податковий університет
Університетська вулиця, 31, м. Ірпінь, Україна, 08201

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОДУЦЕНТІВ РАДІОПРОГРАМ ДУХОВНОЇ ТЕМАТИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕМІГРАЦІЇ

Мета статті *– осмислити аспект релігійного радіомовлення в структурі радіопрограм української еміграції в радіопросторі зарубіжних країн у ХХ ст.*

Методологія дослідження *ґрунтується на використанні загальнонаукових методів опрацювання архівів (оцифрованих чисел українського щоденника «Свобода» у 1935–1991 рр., досяжних у вільному доступі), моніторингу виявлених згадок про присутність україномовних програм у радіопросторі різних країн, кліпінгу та сортування за визначеними параметрами року, автора, назви програми, її періодичності, назви радіостанції, в ефірі якої були досяжні випуски, зони охоплення нею слухачів, характеристики, посилання на джерело інформації та її автора тощо, історіографічного, систематизації, дедуктивного та методу спостереження.*

Результати. *У результаті дослідження констатовано орієнтацію українців на духовні практики та релігійну тематику в радіопросторі зарубіжних країн. Засновниками програм для віруючих українців були представники різних релігійних організацій у країнах Північної та Південної Америки, Європи, навіть Австралії. Виходячи з можливостей організаторів, програми створювали на постійній основі, вони виходили в ефір за сталою сіткою мовлення, а також неперіодичні приурочені до свят та щорічних пам'ятних дат. Авторами та ведучими таких передач ставали священнослужителі, члени їхніх родин. До команди радіолюбителів входив скарбник, який відповідав за збір та раціональне використання коштів, пожертвуваних громадою та наданих паствою на підтримку присутності в радіопросторі українського слова Божого. Окремі програми, як-то «Євангелецький ранок» – проєкт українських баптистів у Північній Америці, на коротких хвилях поширювали й на Радянську Україну, звідки «долітали» вдячні відгуки підпільних слухачів. До основних релігійних свят приурочували трансляцію Служб Божих, для недужих, тих хто не має можливості приєднатися до дійства очно.*

Новизна. *Уперше в науковому дискурсі осмислено здобутки духовно-релігійного сегмента радіопрограм української еміграції у ХХ ст.*

Практичне значення *результатів дослідження полягає у внесенні до наукового дискурсу задокументованих даних про стан розвитку, здобутки та тематичну, жанрову різноманітність, музичну різнобарвність і поліфонію звучання українських радіопрограм, присвячених духовному життю українців у різних країнах.*

Ключові слова: *україномовна радіопрограма, Радіо Служба Божа, радіоефір, релігійна радіопрограма, світове українське радіо.*

І. Вступ

Глибока духовність українського народу єднає громаду в усьому світі. Приємне спілкування, обмін інформацією, рідна мова та гармонія доброзичливої атмосфери через покоління тримає зв'язки нащадків українського народу. Сучасникам доступні різноманітні способи залишатися в інформаційному полі своєї Батьківщині, у доцифрову добу спілкування, налагодження зв'язків між вихідцями з великої України відбувалися під час спільних святкувань і періодичних зібрань у церкві, традиція відвідувати які зберігає невловимий зв'язок поколінь цілого народу.

Комунікація доби електронних медіа трансформувала й способи позиціонування громади в інонаціональному просторі зарубіжних країн. Українці тяжіли ділитися зі світом багатою пісенною, ліричною культурою, яка виливалася в яскраві музичні програми, історичні відчити, програмні виступи тощо. У добу радіомовлення проєкти релігійної тематики або спонсоровані відповідними організаціями ініціативи становили особливий сегмент контенту поширюваних у радіопросторі програм українською.

Незмінну традицію відвідування церковних служб у святкові дні в радіопросторі Північної Америки першої половини ХХ ст. трансформували в періодичні радіослужби Божі, долучитися

© Гиріна Т. С., 2022

до прослуховування яких мали можливість слухачі з доступом до радіоприймача та зони покриття обраної організаторами станції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій у комплексі звернень уваги науковців до практики медіа у вимірі української релігійної преси в працях Р. Бліхарського [1], релігійно-політичної комунікації в Україні С. Козиряцької [9], морально-етичного дискурсу сучасних друкованих та електронних медіа Л. Пономаренко [14], ритуальної моделі масової релігійної комунікації в реаліях інтернету М. Петрушкевич [13, с. 78–82]. Соціальну модель стратегій комунікативних практик у журналістиці досліджували О. Гоян, В. Гоян, Т. Білецька, А. Бессараб, Н. Зикун [28, с. 147–157].

Цінними є авторські розвідки з теми [3, с. 15–17; 4]. Живому українському слову, промовленому в радіопросторі зарубіжних країн, присвячені праці О. Богуславського, Н. Сидоренко, Є. Дмитровського, В. Лизанчука. Мемуаристика П. Кекіша, М. Сурмача є настільними книгами для дослідника українськомовного радіомовлення, радіо української діаспори осмислено в працях Б. Червіка, С. Галущака (США), М. Сіміонато (Бразилія) та ін.

ІІ. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження зумовлена потребою осмислення українськомовного радіо як глобальної світової системи із власною історією, традиціями, надбаннями та полягає у вивченні здобутків духовно-релігійного сегмента радіопрограм української еміграції у ХХ ст.

Об'єкт – релігійна практика та духовна тематика радіопрограм української еміграції у ХХ ст. у поліфонії їхнього тематичного, жанрового, смислового наповнення, музичного оформлення та відповідність запитам аудиторії.

Досягнення реалізації поставленої мети забезпечено використанням профільного методологічного комплексу у складі методу опрацювання архівів (оцифрованих чисел українського щоденника Свобода у 1935–1991 рр., досяжних у вільному доступі), моніторингу виявлених згадок про присутність українськомовних програм у радіопросторі різних країн, кліпінгу та сортування за визначеними параметрами року, автора, назви програми, її періодичності, назви радіостанції, в ефірі якої були досяжні випуски, зони охоплення нею слухачів, характеристики, посилання на джерело інформації та її автора тощо, історіографічного, систематизації, дедуктивного та методу спостереження.

ІІІ. Результати

Святкова тематика релігійних радіопрограм представлена в періодичних випусках та спеціальних проєктах, адресованих прихильникам українського слова та культури. Одна з низки подібних ініціатив – «Українська Служба Божа» – побачила світ 26 листопада 1936 р. У ранковому ефірі радіостанції «WJAS» (Пітсбург, США) до Дня подяки «відправляв службу о. Володимир Козоріс, парох української греко-католицької церкви св. Юрія, Норт Сайд, Пітсбург» [29, с. 4]. Програма супроводжувалася тематичним виступом англійською мовою Р. Кокса, а музичний супровід оформив знаний у громаді та популярний серед радіослухачів хор «Бандурист» на чолі з І. Корбецьким. Періодичні виступи хору української православної громади публіка сприймала завжди тепло та привітно. 1 жовтня 1939 р. колектив на чолі з о. С. Мусійчуком мав виступ в ефірі радіостанції «WFMJ 1420» (Йоганстаун, США). Протягом тридцяти хвилин від 11.00 у неділю в ефірі лунали українські народні пісні [19, с. 4].

Заслуговує на особливу увагу поліфонія різдвяних радіопрограм, які лунали з радіоприймачів у США та Канаді. Кожна громада, навіть якщо вона не була системно представлена в радіопросторі, до новорічно-різдвяних свят готувала спеціальні передачі, вагомий подарунок для українців, які не мали можливості бути присутніми на церковній службі у своєму регіоні.

Іншим форматом підготовки стали періодичні випуски тематичних блоків чи спеціалізованих програм, на деяких з яких виростали покоління. Показовим у цьому контексті є зріз інформаційного простору США у 1948 р. За даними, опублікованими в статті Я. Чижова, у цьому році в країні вийшло в ефір 314 радіопрограм 26 мовами на 126 радіостанціях, 8 з яких українсько [10, с. 78]. Серед них «Українська радіо-програма» Української католицької церкви св. Юрія, яку щотижня можна було почути в ефірі радіостанції «WWRIT» (Пітсбург, США) [7, с. 58], та українська радіопрограма Середньої Школи оо. Василіян (Академії Св. Юрія) в ефірі станції «WWRL» (Нью-Йорк, США) щочетверга о 08.30–09.00 [7, с. 52]. Перший випуск цієї програми побачив світ у Нью-Йорку (США) у 1944 р., тоді її ведучим був о. П. Пащак. Від 1948 р. в ефір виходив о. д-р В. Гавліч, а програма «переїхала» до Чикаго (США). Така зміна буда пов'язана з переїздом оо. Василіян, що збіглося в часі з відходом у вічність ведучого місцевої української передачі на радіо «WJBL». За бажанням дружини померлого справу створення української радіопрограми продовжили оо. Василіяни. Програмові слова зачинателів програми у випуску від 25 серпня 1964 р. виголосив о д-р В. Гавліч: «Головним завданням радіомовлення отців Василіян буде ширити Божу правду і дбати про збереження релігійних та культурних надбань українського духа… Ми будемо старатися служити в ім'я Христа всім людям доброї волі. Ми будемо старатися підкреслювати все те, що об'єднує, а уникати всього того, що нас роз'єднує. Це все матиме одну велику християнську родину, якою є кожна парохія, і гуртувати її довкруги своїх душпастирів…» [2, с. 2]. На різних етапах створювані радіопрограми незмінно характеризувалися якісною дикцією, літературною мовою ведучих, інтонаційним багатством та повагою до слухача. У різні роки ведучими були також о. Ігумен І. Лотоцький, о. Я. Марнич, о. П. Пащак. Особливістю роботи

останнього було ведення ефіру англійською, оскільки це мало забезпечити залучення аудиторії, яка не спілкується українською, або якій простіше сприймати сказане мовою щоденного вжитку. Англійською розповідали про історичні події в Україні національні свята, критикували комуністичну дійсність на Батьківщині. В окремих випадках в ефірі можна було почути учнів місцевих релігійних шкіл, влаштовуваних двічі на рік парохіяльних шкіл, вони декламували художні твори, робили доповіді на різні теми тощо. «Ось така кантата "В тіні Христа" відспівана на цьогорічному концерті, присвяченому св. Йосафатові, не лише в Дітройті, але також у Торонті, повторена на радіогодині, справила сильне враження навіть на тих, що чули її в концертовій залі» [11, с. 2]. Тематика, на перший погляд програми для групи спеціального зацікавлення, на практиці була широка та різноманітна. Так, «до роковин 2 січня (особливо останньої, в 50-річчя Української революції), Листопада, Крут, або присвячені Шевченкові, Лесі Українці і іншим світочам української літератури чи історії, завжди підносять на дусі слухачів і мають велике виховне значення» [11, с. 2]. Разючої відмінності між музичним оформленням релігійної та світської програми не було, адже як на сучасному етапі, так і в ті роки, автори відштовхувалися від запитів слухачів, меншою мірою доцільністю іншого характеру. Музичні композиції в програмі, зокрема, мали функцію логічних відбивок між рубриками чи тематичними блоками, крім традиційної релігійної тематики слухачам передавали поздоровлення, повідомляли про смертні випадки в громаді, давали анонси – максимально інформували та підтримували увагу слухачів. Такий підхід до програми виправданий метою, яку ставили перед собою автори: «зв'язок через етер зі слухачами, зокрема зі старшими, хворими, релігійно байдужими, національно несвідомими, і тому мають на свої програми живі відгуки вдячних слухачів, численні листи, а передусім грошові пожертви» [11, с. 2]. Інформацію про пожертви на створення програми періодично озвучували в ефірі, звіти публікували в національній пресі. У числі 242 від 16 грудня 1959 р. найстаршого українського щоденника «Свобода» (США) задокументовано передачу «25 доларів на радіопрограму оо. Василіян в Ню Йорку» [6, с. 8]. Кошти було зібрано як пожертву з присутніх на святкуванні 50-річного ювілею подружнього життя Йосифа та Єви Хомів та розділено на розсуд ювілярів. Такий спосіб підтримки та добровільного акумулювання ресурсів був широко поширений в українському американському суспільстві та використовувався на різни святкуваннях. Із закликом до збору пожертв до п'ятиріччя оновленої Української Католицької Радіогодини у 1968 р. звернувся до слухачів о. д-р. В. Гавриліч. Тоді «знайшлося 28 меценатів, які виплатили від 20 до 100 долярів» [11, с. 2].

Втім організаторами релігійних передач на радіо були не тільки католицькі священнослужителі, але представники інших релігійних організацій. Так, у березні-квітні 1966 р. в радіопросторі США мала місце програма «Євангелецький ранок» – проєкт українських баптистів у Північній Америці. Для створення програми сформували спільний комітет. Планувалося, що через Європу такі програми зможуть передавати на велику Україну. Це були амбітні плани, які вдалося реалізувати [16, с. 1]. У статті до ювілею програми за десять років у газеті «Свобода» дізнаємося, що «радіопередавання сягає всю Україну й інші республіки СССР» [5, с. 1].

Спеціально створений ювілейний комітет у складі пасторів В. Домашовця, І. Беркути, І. П'ятковського, Д. Марійчука та К. Хільчанківського організував 23–24 жовтня в українській баптистській церкві у Філадельфії святкову програму. З привітальними промовами до слухачів звернулися М. Брич, М. Подвороняк, пастори І. Барчук, М. Якубович, о. Р. Гарбузюк [5, с. 1].

До цього часу щотижня на коротких хвилях виходило дві програми: щосуботи о 21.30 та щонеділі о 09.00 за київським часом через радіо «Транс Ворлд Радіо в Монако» [5, с. 1]. Над її створенням працювали пастори І. Барчук (ведучий), О. Гарбузюк (організатор і директор), його дружина С. Гарбузюк (координатор), А. Коцепула (секретар і співорганізатор), В. Волот (скарбник), пастор В. Домашовець (доповідач і радіоблаговісник). Рідше в ефірі можна було почути І. Поліщука, М. Подворяника, М. Брича, Я. Папроцького, І. Тарасюка, І. Думича, І. Кубрина, М. Якубовича, А. Рудика та М. Теслюка. Існування програми протягом років, а також поширення на велику Україну не було б можливим без жертводавців, які одноразово чи періодично підтримували ініціативу радіолюбителів. Найщедрішими жертводавцями були М. Годованський, І. Юнка, Ф. Королюк, І. Яндола, І. Бочкевич, О. Філюк, В. Курівчак, К. Стадник, З. Хайлов, А. Сокілка та А. Янчук [5, с. 1]. Значний перелік невідомих переважному читачеві прізвищ вважаємо важливим з огляду на потребу збереження не лише пам'яті про цих людей, а й про їхній внесок у розвиток світової української радіосправи. На жаль, не збереглося імен ще більшої кількості авторів дрібніших пожертв, втім значення їхніх трудів неоціненне. Про популярність програми серед місцевих американських українців свідчили численні листи й рекомендації до прослуховування, якими ділилися постійні глядачі, долітали схвальні відгуки і від слухачів в Україні. Тамтешня аудиторія дякувала за напрочуд потрібну програму та закликала авторів і натхненників не зупинятися в її створенні.

У 1976 р. євангелісти почали готувати ще й дитячу радіопрограму хронометражем 15 хв. Вона була покликана зберігати духовність та доносити Слово Боже радянським дітям, яким «совєтський режим заборонив ходити до церков, а навіть не дозволяє батькам і матерям говорити своїм дітям про Бога й виховувати їх у християнському дусі» [5, с. 1]. Ведучою програми стала Х. Приходько.

Українська громада Адвентистів сьомого дня в Нью-Йорку (США) у 1969 р. створювала програму «Голос надії». Нині однойменна радіостанція досяжна в українськомовному інтернет-радіопросторі [24, с. 305].

Нетиповий для свого часу формат телефонопередачі як спілкування з аудиторією на визначені теми з духовним трактуванням їхнього значення в ефірі був досяжний усім охочим у жовтні 1968 р. Серед обговорюваних тем: «Про дівчину Марусю; Угнетення католиків Ірляндії; Маніфест розчарованого комуніста; Ще раз про чорну революцію в Америці; Похорони мертвого Бога? (Дурійка під міскроскопом); Навіть Замбія, тільки не Україна» [8, с. 3].

Присутніми в радіопросторі США були й інші проєкти. Зокрема, у 1970 р. в ефір радіостанції «WBMD AM 75 MEG» (Балтімор, Мериленд, США) щонеділі о 12.15 виходили релігійні українські та російська радіопрограми А. Коренчука [21, с. 4]. «Вістка Євангелії» доносилася щонеділі о 15.45–16.25 до слухачів Ірвінгтона (Нью-Джерсі, США) зі станції «WAWZ-AM 1380» у 1973 р. [22, с. 4]. Багаторічно користувалася повагою слухачів радіопрограма «Христос між нами» Української католицької церкви Філадельфії на чолі з директором Р. Москалем [2, с. 3]. Владика Р. Москаль у 1981 р. став автором нової радіопрограми адресованої в тому числі на велику Україну. Таке стало можливим з приватної ініціативи за наслідками угоди між «Митрополією УКЦ в ЗСА (США. – *Авт.*) … із компанією “Пірс Комюнікейшинс Радіо”, яка розпоряджала короткохвильною радіостанцією, що приміщена в Метері у стейті Люізіяна» [15, с. 1]. Нові випуски програми з’являлися в радіоефірі щосуботи о 23.30–00.00 за київським часом. «З нами Бог», а саме таку назву мала передача, що складалася з блоку проповіді, музичного, а також новинного. Ведучим рубрики новин з українського життя був М. Дольницький. Від 2 січня 1982 р. до уваги українців усього світу ефір передавали за допомогою штучного сателіта Землі. Таким чином, у Британії, Ірландії, Португалії програму можна було почути о 20.30 за грінвічем; у Польщі, Югославії, Чехо-Словаччині, Німеччині, Албанії – о 21.30; в Угорщині, Румунії, Болгарії, Греції, Фінляндії – о 22.30, а на сході США – о 15.30 [15, с. 1].

У 1984 р. владика Р. Москаль очолив новостворену єпархію св. Йосафата в Пармі (Огайо, США), тому від лютого новим керівником радіопрограми став о. М. Харина – «почесний голова “Провидіння”, філядельфійський декан о. митрат… Технічним керівником цієї програми, зорганізованої понад три роки тому тодішнім вікарієм і канцлером, а потім єпископом-помічником Робертом, призначений о. І. Сенів» [12, с. 1]. Одночасно М. Харина взяв під опіку ще одну, але вже місцеву радіопрограму «Христос між нами», яка виходила в ефір щонеділі о 09.00–09.30 в радіопросторі Філадельфії.

У тому ж штаті Релігійне Товариство Українців католиків у США у 1984–1988 рр. створювали релігійно-культурну радіопрограму «Голос української діяспори». «Час програми: на східньому побережжі Північної Америки, год 11-та рано; год 4-та за грінвічським часом; 7-ма за київським часом» [20, с. 1]. Програма складалася з мистецьких коментарів та нарисів, говорили про історію Української Церкви, музики, подавали новини із життя громади, а до великих релігійних свят, як-то Різдво, Воскресіння Христове, готували спеціальні випуски.

Авторами програм національними мовами в ті роки, як і зараз у США, є як нові імігранти, так і нащадки колишніх переселенців з не англомовних країн. «Ця велика мозаїка мов, вірувань, культури і навіть зацікавлення в ділянці закордонної політики в нічому не змінює факту, що всі ці групи та їх агенції, активність є інтегральною частиною загальноамериканського життя» [10, с. 78].

Релігійна тематика української громади в ефірі радіостанцій інших країн у ХХ ст. була представлена окремими випусками та спеціальними тематичними блоками. Знаковою в історії українсько-Ватиканських суспільних та політичних відносин вважаємо періодичні повідомлення українською, які від 14 грудня 1933 р. щочетверга о 20.00 протягом 20–30 хв можна було почути в ефірі «Радіо Ватикану». «Повідомлення мали головно релігійний характер, але приписували їм не тільки культурне, а й політичне значення» [23, с. 1]. Уже тоді організатори декларували наміри створення відповідних форматів і в радіопросторі Італії.

Славна історія української радіосправи й творчості М. Антоновича – українського на нідерландського співака, диригента та доктора музикознавства. Як диригент голандського чоловічого хору в Утрехті (Нідерданди) він не лише мав виступи в різних європейських країнах, а й через любов до рідної пісні прославляв українство у світі. «Своїми виступами вспів вже виховати чужинецьку музичну публіку так, що вона тепер починає визнаватися в українській пісні та її композиторах, відрізняючи їх чітко від москалів» [27, с. 5]. У неділю 3 квітня 1955 р. очолюваний українцем колектив дав концерт в ефірі радіостанції «ВВС» (Лондон, Великобританія), а «у Страсному тижні співали через радіовисильню КРО релігійні наспіви великого посту» [27, с. 5]. За тиждень подібний радіоконцерт було дано в Німеччині, а ще через 7 днів – у Франції.

Блоки світських та духовних пісень лунали в ефірі віденського радіо 27 листопада 1966 р. Хор святої Варвари запропонував аудиторії «Сей день» Бортнянського, київське «Блажен муж», «Тебе поєм» Гнатишина і «Думу про Почаївську Божу Матір» Леонтовича [26, с. 4]. Крім названих композицій, солісти С. Штайн, Л. Гнатишин і Б. Рубашко виконали «Гнатишина “Садок вишневий”, “Думи мої”, “І шумить”, “Куріпочка” й “Ой пряду” Леонтовича» [26, с. 4]. Кожній пісні передувало представлення, поетичний переклад доктора О. Грицая, Н. Грос або інших авторів.

В рамках тижня молитов, 23 січня 1966 р. віденьське радіо транслювало Українську службу Божу. Ранковий ефір, який розпочався о 10.00, анонсував німецькою Г. Вольф [26, с. 4].

Збережені згадки про періодичну «Радіо Службу Божу» в медіапросторі муніципалітету Прудентополіса (Бразилія). Крім світських радіопрограм, слухачі в найбільш заселеній українцями провінції мали можливість слухати дві релігійні католицькі радіопрограми. «Щонеділі з церви Христа Чоловіколюбця в Мелеті, де парохом с.о. С. Прийма, передавалося радіо українське Богослужіння, а в м. Уніон де Віторія релігійну програму українською мовою провадили три отці, у співпраці з Марійською дружиною молоді» [25, с. 4].

Типовою для радіопростору Канади є кількаденні марафони українських святкових релігійних програм. До прикладу, з 3 по 7 січня 1970 р. «місцева телевізійна та французька радіостанція передала кілька програм, присвячених українському Різдву і збереженню українцями їхніх народних та релігійних традицій» [17, с. 1]. У телевізійній програмі виступали діти із садочка, із школи св. Василія, хор «Думка», у радіоформаті виступав цей само колектив, також можна було почути «Архиєрейську св. Літургію та святковий привіт Владики Ніла Саварина» [18, с. 1].

IV. Висновки

Багате й насичене духовне життя українського народу у вимірі зарубіжних українськомовних радіопрограм віддзеркалює прагнення народу до єднання, гармонії та близькості до ідеалів релігії й церкви. Між роками та простором, у всьому світі наші співвітчизники молилися за кращу долю для Батьківщини, а свої слова звертали до світу через радіоспростір. Свідченням натхнення та відданості авторів, меценатів таких радіопрограм є тематичне, жанрове різноманіття передач духовно-релігійної тематики на радіо, багате музичне оформлення та орієнтація на духовні потреби аудиторії. Традиція створення радіопрограм такої тематики сильна на сучасному етапі, про що свідчить поліфонія радіопрограм духовного спрямування в сучасному українському радіопросторі представлених як окремими проєктами, так і повноцінними якісними радіостанціями, що їх можна почути в ефірному, а також інтернет-просторі.

Перспективними напрямами осмислення глобального українського радіомовлення є вивчення внеску в його розбудову окремих продуцентів таких передач, зокрема В. Шарвана, О. Гуцало-Брюкен, І. та С. Залєських, З. Калинюк, С. Сербіна, С. Якимцова, М. Соломка та інших постатей, які створили світове українське радіомовлення.

Список використаної літератури

1. Бліхарський Р. Українська релігійна преса Галичини (1853–1939 рр.): структурно-функціональний та тематико-типологічний аспекти : автореф. дис… канд. соц. ком. : 27.00.04. Запоріжжя, 2021. 24 с.
2. Всеукраїнське Євангельсько-баптистське братство відзначило 200-річчя ЗСА і 100-річчя українського поселення в Америці. *Свобода*. 1976. Ч. 104. С. 1, 3.
3. Гиріна Т. С. Мобільні додатки релігійних радіостанцій як мейнстрім розвитку мультиекранної журналістики. Журналістика, медіаслужіння і медіаосвіта : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (18 жовтня 2017 р.). Київ, 2017. С. 15–17.
4. Гиріна Т. С. Українськомовне радіо у світовому медіапросторі : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2018. 296 с.
5. «Голос Євангелії в Україну» відзначає 10-річчя радіоблаговістя. *Свобода*. 1976. Ч. 201. С. 1.
6. Гурин. С. Прикладна родинна імпреза в Асторії, Н. Й. *Свобода*. 1959. Ч. 242. С. 8.
7. Димидчук С. Українська спільнота в З.Д.А. *Ювілейний Календар-Альманах Українського Народного Союзу на звичайний рік 1949*. С. 49–66.
8. Діялог з модерновою людиною. *Свобода*. 1968. Ч. 200. С. 3.
9. Козиряцька С. Мережеві християнські видання українського медіапростору : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2017. 192 с.
10. Національностеві групи в Америці та їх агенції. *Ювілейний Календар-Альманах Українського Народного Союзу на звичайний рік 1949*. 1949. С. 77–78.
11. Несторович В. «Ви слухате українську католицьку радіогодину…» (Шестиріччя українського радіомовлення в Дітройті". *Свобода*. 1968. Ч. 164. С. 2.
12. Отець М. Харина став новим керівником радіопрограми УКЦ. *Свобода*. 1984. Ч. 35. С. 1.
13. Петрушкевич М. Ритуальна модель масової релігійної комунікації та нові медіа. *Гілея: науковий вісник. Ч. 2. Філософські науки*. 2019. № 140 (1). С. 78–82.
14. Пономаренко Л. Морально-етичний дискурс сучасних друкованих та електронних ЗМІ : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2011. 328 с.
15. Починають нове радіопересилання в Україну. *Свобода*. 1981. Ч. 247. С. 1.
16. Протестантські радіопересилання на Україну. *Свобода*. 1966. Ч. 84. С. 1.
17. Радіо й телевізія передавали програми з українського Різдва. *Свобода*. 170. Ч. 8. С. 1.
18. Радіо й тєлєвізія передавали програми з українського Різдва. *Свобода*. 1970. Ч. 9. С. 1.
19. Радіові програми. Йогнаставн, Огайо. *Свобода*. 1939. Ч. 223. С. 4.
20. Св. Софія продовжує радіопередавання. *Свобода*. 1984. Ч. 245. С. 1.
21. Слухайте релігійних російських і українських радіо-програм. *Свобода*. 1970. Ч. 230. С. 4.
22. Українська баптистська церква Ірвінгтону розпочала Українську радіопередачу "Вістка Євангелії". *Свобода*. 1933. Ч. 56. С. 4.

23. Українська радіова година. *Свобода*. 1940. Ч. 16. С. 1.
24. Український Місійний Комітет. *Ювілейний Альманах у 75-річчя Українського Народного Союзу 1894–1969. Українська заморська твердиня.* 1969. С. 305.
25. Українські католицькі радіопрограми у стейті Парана. *Свобода*. 1969. Ч. 205. С. 4.
26. Українські світські та духовні пісні для віденського радіо. *Свобода*. 1966. Ч. 17. С. 4.
27. Хроніка українського життя. Нові успіхи Д-ра Мирослава Антоновича. *Свобода*. 1955. Ч. 88. С. 5.
28. Goian O., Goian V., Biletska T., Bessarab A., Zykun N., Mykytiv, G. Communicative Strategies of Professional Development of a TV and Radio Journalist: Psychotypology and Social Model. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. 2020. Vol. 9. № 5. September. P. 147–157. DOI: https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0093/
29. Radio. Пітсбург, ПА. *Свобода*. 1936. Ч. 271. С. 4.

References

1. Blikharskyi, R. (2021). *Ukrainska relihiina presa Halychyny (1853–1939): strukturno-funktsionalnyi ta tematyko-typolohichnyi aspekty* [Ukrainian religious press of Galicia (1853–1939): structural-functional and thematic-typological aspects]. (Extended abstract of candidate's thesis). Zaporizhzhia [in Ukrainian].
2. Vseukrainske Yevanhelsko-baptystske bratstvo vidznachylo 200-richchia ZSA i 100-richchia ukrainskoho poselennia v Amerytsi [The All-Ukrainian Evangelical Baptist Brotherhood celebrated the 200th anniversary of the United States and the 100th anniversary of the Ukrainian settlement in America]. (1976). *Svoboda*, 104, 1, 3 [in Ukrainian].
3. Hyrina, T. (2017). Mobilni dodatky relihiinykh radiostantsii yak meinstrim rozvytku multyekrannoi zhurnalistyky [Mobile applications of religious radio stations as a mainstream development of multi-screen journalism], *Zhurnalistyka, mediasluzhinnia i mediaosvita*, materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf [Journalism, media services and media education, Proceedings International Practical Conference]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Hyrina, T. (2018). Ukrainskomovne radio u svitovomu mediaprostori [Ukrainian-language radio in the world media space: monograph], Zaporizhia: CPU [in Ukrainian].
5. «Holos Yevanhelii v Ukrainu» vidznachaie 10-richchia radioblahovistia [The Voice of the Gospel in Ukraine "celebrates the 10th anniversary of radio evangelism.]. (1976). *Svoboda*, 201, 1 [in Ukrainian].
6. Hurin, S. (1959). Prykladna rodynna impreza v Astorii, N.Y. [Applied family event in Astoria, N.Y.]. *Svoboda*, 242, 8 [in Ukrainian].
7. Dymydchuk, S. (1949). Ukrainska spilnota v Z.D.A. [Ukrainian community in the USA]. *Yuvileinyi Kalendar-Almanakh Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu na zvychainyi rik 1949*, 49–66 [in Ukrainian].
8. Diialoh z modernovoiu liudynoiu [Dialogue with the modern man]. (1968). *Svoboda,* 200, 3 [in Ukrainian].
9. Kozyriatska, S. (2017). Merezhevi khrystyianski vydannia ukrainskoho mediaprostoru [Network Christian publications of the Ukrainian media space]. Zaporizhzhia: Prosvita [in Ukrainian].
10. Natsionalnostevi hrupy v Amerytsi ta yikh ahentsii [Ethnic groups in America and their agencies]. (1949). *Yuvileinyi Kalendar-Almanakh Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu na zvychainyi rik 1949,* 77–78 [in Ukrainian].
11. Nestorovych, V. (1968). «Vy slukhate ukrainsku katolytsku radiohodynu…» (Shestyrichchia ukrainskoho radiomovlennia v Ditroiti [You are listening to the Ukrainian Catholic Radio Hour… (Six years of Ukrainian radio broadcasting in Detroit)]. (1968). *Svoboda,* 164, 2 [in Ukrainian].
12. Otets M. Kharyna stav novym kerivnykom radioprohramy UKTs [Father M. Kharyna became the new head of the UCC radio program]. (1984). *Svoboda,* 35, 1 [in Ukrainian].
13. Petrushkevych, M. (2019). Pytualna model masovoi relihiinoi komunikatsii ta novi media [Ritual model of mass religious communication and new media". Hileia: naukovyi visnyk. Ch. 2. Filosofski nauky, 140 (1), 78–82 [in Ukrainian].
14. Ponomarenko, L. (2011). Moralno-etychnyi dyskurs suchasnykh drukovanykh ta elektronnykh ZMI [Moral and ethical discourse of modern print and electronic media]. Zaporizhzhia: KPU [in Ukrainian].
15. Pochynaiut nove radioperesylannia v Ukrainu [Start a new radio broadcast to Ukraine]. (1981). *Svoboda*, 247, 1 [in Ukrainian].
16. Protestantski radioperesylannia na Ukrainu [Protestant radio broadcasts to Ukraine]. (1966) *Svoboda*, 84, 1 [in Ukrainian].
17. Radio y televiziia peredavaly prohramy z ukrainskoho Rizdva [Radio and television broadcast programs from Ukrainian Christmas]. (1970). *Svoboda*, 8, 1 [in Ukrainian].
18. Radio y tielieviziia peredavaly prohramy z ukrainskoho Rizdva [Radio and television broadcast programs from Ukrainian Christmas]. (1970). *Svoboda*, 9, 1 [in Ukrainian].
19. Radiovi prohramy. Yohnastavn, Ohaio [Radio programs. Yognastavn, Ohio], (1939). *Svoboda*, 223, 4 [in Ukrainian].
20. Sv. Sofiia prodovzhuie radioperedavannia [St. Sophia continues the radio broadcast]. (1984). *Svoboda,* 245, 1 [in Ukrainian].

21. Slukhaite relihiinykh rosiiskykh i ukrainskykh radio-prohram [Listen to religious Russian and Ukrainian radio programs]. (1970). *Svoboda*, 230, 4 [in Ukrainian].
22. Ukrainska baptystska tserkva Irvinhtonu rozpochala Ukrainsku radioperedachu «Vistka Yevanhelii» [The Irvington Ukrainian Baptist Church has launched the Ukrainian Gospel radio program]. (1933). *Svoboda*, 56, 4 [in Ukrainian].
23. Ukrainska radiova hodyna [Ukrainian radio hour]. (1940). *Svoboda*, 16, 1[in Ukrainian].
24. Ukrainskyi Misiinyi Komitet [Ukrainian Missionary Committee]. (1969). *Yuvileinyi Almanakh u 75-richchia Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu 1894–1969. Ukrainska zamorska tverdynia"*, 305 [in Ukrainian].
25. Ukrainski katolytski radioprohramy u steiti Parana [Ukrainian Catholic radio programs in the state of Paraná]. (1969). *Svoboda,* 205, 4 [in Ukrainian].
26. Ukrainski svitski ta dukhovni pisni dlia videnskoho radio [Ukrainian secular and spiritual songs for Viennese radio]. (1966). *Svoboda*, 17, 4 [in Ukrainian].
27. Khronika ukrainskoho zhyttia. Novi uspikhy D-ra Myroslava Antonovycha [Chronicle of Ukrainian life. New successes of Dr. Myroslav Antonovych.] (1955). *Svoboda*, 88, 5 [in Ukrainian].
28. Goian O., Goian V., Biletska T., Bessarab A., Zykun N., & Mykytiv, G. (2020). Communicative Strategies of Professional Development of a TV and Radio Journalist. *Psychotypology and Social Model. Academic Journal of Interdisciplinary Studies,* 9, 5, 147–157. DOI: https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0093/ [in English].
29. Radio. Pitsburh, PA [Radio. Pitsburh, PA]. (1936). *Svoboda,* 271, 4 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.01.2022.

Received 29.01.2022.

Hyrina T. Formation of Professional Competence of Producers of Radio Programs on Spiritual Topics in Ukrainian Emigration

The purpose *of the article is to comprehend the aspect of religious radio broadcasting in the structure of radio programs of Ukrainian emigration in the radio space of foreign countries in the twentieth century.*

The research methodology *is based on the use of general scientific methods of archival research (digitized issues of the Ukrainian daily «Svoboda» in 1935–1991 available in free access), monitoring of identified mentions of the presence of Ukrainian-language programs in the radio space of different countries, clipping , the names of the program, its periodicity, the name of the radio station on which the broadcasts were available, the areas covered by it, characteristics, references to the source of information and its author, etc., historiographical, systematization, deductive and method of observation.*

Results. *As a result of the research, the orientation of Ukrainians to spiritual practices and religious themes in the radio space of foreign countries was stated. The founders of the programs for Ukrainian believers were representatives of various religious organizations in North and South America, Europe and even Australia. Based on the capabilities of the organizers, the programs were created on a regular basis, and broadcast on a permanent broadcast network, as well as non-periodic holidays and annual anniversaries. Priests and members of their families became the authors and hosts of such programs. The team of radio amateurs included a treasurer who was responsible for collecting and rationally using funds donated by the community and provided by the flock to support the presence of the Ukrainian word of God in the radio space. Some programs, such as Evangelical Morning, a project of Ukrainian Baptists in North America, were briefly spread to Soviet Ukraine, from where they received grateful feedback from underground listeners. The main religious holidays were timed to broadcast the Divine Liturgy, for the sick, those who do not have the opportunity to join the action in person*

Novelty. *For the first time in the scientific discourse the achievements of the spiritual and religious segment of the radio programs of the Ukrainian emigration in the XX century are comprehended.*

The practical significance *of the research results is the introduction of documented data on the state of development, achievements and thematic, genre diversity, musical diversity and polyphony of Ukrainian radio programs on the spiritual life of Ukrainians in different countries.*

Key words: *Ukrainian-language radio program, Radio Service of God, radio broadcast, religious radio program, world Ukrainian radio.*